

Bc. Jan Mrva

Pasivní bilingvismus v rámci Iberského poloostrova

Posudek vedoucí diplomové práce

Jan Mrva si téma své diplomové práce vybral sám, na základě osobního zájmu o problematiku bilingvismu a jazykovou situaci na Pyrenejském poloostrově. Vytkl si tak poměrně nelehký úkol na relativně omezeném prostoru přehledně představit problematiku (semi)bilingvismu, popsat jednotlivé jazyky Pyrenejského poloostrova, a především samostatně sestavit dotazník, který by ověřoval schopnost monolingvních španělských mluvčích porozumět galicijštině, portugalské, katalánštině a baskičtině. Je dále třeba mít na paměti, že otázky jazykové politiky a sociolingvistiky obecně nejsou v rámci studia Hispanistiky souvisle rozebírány, a autor si tak musel doplnit své znalosti samostatně prostřednictvím velkého množství povětšinou anglicky psané sekundární literatury. Z výše uvedeného vyplývá, že zvolené téma klade na autora práce velmi vysoké nároky, které v některých oblastech překračují to, co je se od absolventa magisterského cyklu očekává. Hned úvodem svého hodnocení bych chtěla konstatovat, že autor si se všemi nástrahami tématu poradil dle mého názoru velmi dobře a překládaná práce je kvalitní a zajímavá.

V úvodních kapitolách nám autor představuje skutečně vyčerpávající definici pojmu bilingvismus. Neopomíná žádný aspekt této problematiky (kulturně-společenský, pedagogický, okrajově se vyjadřuje i k otázkám filozoficko-psychologickým), kapitoly jsou přehledné, obsahují velké množství odkazů na rozmanitou a náročnou sekundární literaturu, přičemž citování je přehledné. Autor jednotlivé koncepce vzájemně porovnává, kombinuje a snaží se vytvořit vlastní definici pojmu „pasivní bilingvismus“, který je užit i v samém titulu práce. Svým rozsahem, širokým záběrem a způsobem prezentace tyto úvodní části dle mého názoru bez problémů splňují (a snad i překračují) všechny nároky, které jsou při práci se sekundární literaturou kladeny na studenty navazujícího magisterského studia. Je zřejmé, že autor se v problematice pohybuje suverénně a má schopnost nadhledu.

Následující část práce je věnována popisu jednotlivých jazyků Pyrenejského poloostrova, přičemž důraz je kladen na jejich historii a současnou sociolingvistickou situaci. Také tyto kapitoly hodnotím kladně, autorův výklad je obsahově hutný, ale přehledný, nevynechává nic podstatného a oceňuji fakt, že se mu podařilo zachovat si k sociolingvistické situaci jednotlivých jazyků zcela neutrální postoj a vyhnul se jakýmkoli tendenčním vyjádřením, která tento typ prací někdy provázejí. Autorův popis se soustřeďuje výhradně na

mimojazykové skutečnosti, nepopisuje strukturu jednotlivých jazyků, to je však vzhledem k zaměření práce a jejímu rozsahu pochopitelné.

Praktická část práce je tvořena rozsáhlým dotazníkem, který autor sám připravil a distribuoval. Cílem dotazníku bylo ověření pasivního porozumění psanému a mluvenému projevu v již zmíněných jazycích. Autor nejprve samostatně vybral texty, které budou součástí dotazníku, přičemž jejich volbu hodnotím kladně vzhledem k odpovídající náročnosti a nízké míře dvojznačnosti (byť té se asi nebylo možné vyhnout zcela). Je možná škoda, že autor v textu snad z přehnané skromnosti nezdůraznil všechny praktické problémy, které musel při distribuci dotazníku řešit. Protože jsem s nimi jakožto vedoucí práce seznámena, považuji za důležité popsat je alespoň zde, neboť i ony podle mého názoru dokazují velké osobní nasazení autora a jeho pečlivost při přípravě výzkumu. Dotazník obsahoval krom psaných pasáží i audio nahrávky, bylo tedy třeba nalézt dotazníkový server, který by umožnil jejich bezproblémové přehrání, což nebyl jednoduchý úkol. Autor se nakonec rozhodl pro placený server, přičemž náklady na provoz platil sám. Iniciativu vyžadovalo také nalezení rodilých mluvčích galicijštiny, katalánštiny, baskičtiny a portugalštiny, kteří jednotlivé audio ukázky namluvili. Dostatečný počet respondentů dotazníku je pak třeba také přičíst především autorově iniciativě, neboť samostatně obeslal velké množství španělských univerzit, a aktivně se tak pokoušel oslovit co největší počet potenciálních respondentů. Z výše uvedeného vyplývá, že celý proces přípravy dotazníkového šetření rozhodně nebyl jednoduchý a autor si se všemi jeho úskalími dle mého názoru poradil výborně.

Jak již bylo řečeno, cílem dotazníku bylo zjištění míry porozumění jednotlivým textům ze strany monolingvních mluvčích španělštiny. Zde se dostáváme k nikterak triviální otázce, jakým způsobem toto porozumění nejlépe otestovat. Výběr otázek byl patrně do značné míry dán povahou jednotlivých textů (tj. jakou otázku týkající se obsahu je vůbec u takto krátkého textu možné položit), autor se podle mne vhodně zaměřil na konkrétní údaje (čas nebo den konání, typ nápoje, který osoba pije...), přičemž se zejména u psaného projevu snažil vybírat takové pasáže, která obsahovala slova, jež je pro Španěla možné považovat za těžko srozumitelná. Za odpovídající považuji také počet konkrétních otázek (3) u každé ukázky. Bylo by zajímavé zastavit se u obhajoby u těch otázek, kde respondenti častěji odpovídali nesprávně (přestože zbývající části textu porozuměli bez větších problémů), autor tyto chyby většinou přičítá nepozornosti dotazovaných a také velmi vysoké průměrné rychlosti, s níž byly dotazníky vyplňovány. Lze zde podle autora uvažovat i o jiných důvodech? Nedomnívá se autor, že v některých případech by respondenti odpověděli nesprávně, i kdyby byl text v jejich rodném jazyce, protože například danou informaci nebyli schopni v textu správně nalézt?

V textu se občas objevují pravopisné chyby a drobné překlepy, např. *identitu utvářeli další románské jazyky* (s. 8), *tyto změny [...] odlišili portugalštinu od kastilštiny* (s. 46), *otázkách, které obsahovali* (s. 67), jejich počet však vzhledem k celkovému rozsahu práce není nijak zásadní. Ponechávám také ke zvážení, zda kapitola Závěr a podkapitola věnovaná portugalštině nemohly být rozsáhlejší a podrobnější (zvláště s ohledem na to, že autor studoval španělštinu v kombinaci právě s oborem Lusobrazilská studia), to však může být věcí osobního názoru.

Jako celek hodnotím práci jako nadprůměrnou, dokládající autorův zájem o téma, pečlivou přípravu a výbornou schopnost práce se sekundární literaturou. Práce dle mého názoru bez problémů dostojí všem požadavkům kladeným na absolventy navazujícího magisterského studia a předběžně navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze 14. srpna 2017

PhDr. Dana Kratochvílová, Ph.D.